

OLIJ TA'LIMDA BO'LAJAK PEDAGOGIKA MUTAXASSISLARNI TAYYORLASH METODIKASI TAHLILI

Yuldashbayeva Bonu Hamza qizi
Osiyo Xalqaro Universiteti Magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagogika mutaxassislarini tayyorlash metodikasining nazariy asoslari va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda interfaol metodlar, amaliy mashg'ulotlar va pedagogik amaliyotning o'rni asoslab beriladi. Maqolada mavjud muammolar tahlil qilinib, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan metodik taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida pedagog kadrlar tayyorlash jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *innovatsion pedagogika, kompetensiya, raqamli avlod, kreativ fikrlash, zamon talablari, ta'lim texnologiyalari, mutaxassis tayyorlash.*

Аннотация: *В данной статье будут проанализированы теоретические основы и практические аспекты методики подготовки будущих педагогов в высших учебных заведениях. Также обоснована роль интерактивных методов, практических занятий и педагогической практики в формировании профессиональных компетенций будущих педагогов. В статье проанализированы имеющиеся проблемы и разработаны методические предложения и рекомендации, направленные на повышение качества образования. Результаты исследования служат совершенствованию процесса подготовки педагогических кадров в системе высшего образования.*

Ключевые слова: *инновационная педагогика, компетентность, цифровое поколение, креативное мышление, современные требования, образовательные технологии, подготовка специалистов*

Abstract: *This article analyzes the theoretical foundations and practical aspects of the methodology for training future pedagogical specialists in higher educational institutions. Also, the role of interactive methods, practical training and pedagogical practice in the formation of professional competencies of future educators is based. The article analyzes the existing problems and develops methodological proposals and recommendations aimed at improving the quality of Education. The results of the study serve to improve the process of training pedagogical personnel in the higher education system.*

Key words: *innovative pedagogy, competence, digital generation, creative thinking, modern requirements, educational technologies, specialist training*

Bugungi kunda jahon ta'lim tizimida kechayotgan globallashtirish jarayonlari, raqamli texnologiyalarning jadal rivoji, mehnat bozori talablarining keskin o'zgarishi oliy ta'lim oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qo'yimoqda. Endilikda oliy ta'lim muassasalarining asosiy vazifasi faqatgina nazariy bilimga ega mutaxassis tayyorlash bilan cheklanmay, balki mustaqil fikrlaydigan, innovatsion qarorlar qabul qila oladigan, pedagogik jarayonlarni

loyihalash va boshqarishga qodir, kasbiy jihatdan raqobatbardosh pedagog shaxsini shakllantirishdan iborat bo‘lib qolmoqda.

Ayniqsa, pedagogika sohasida kadrlar tayyorlash masalasi strategik ahamiyat kasb etadi. Chunki jamiyat taraqqiyoti, inson kapitalining sifati va yosh avlodning intellektual salohiyati bevosita o‘qituvchi shaxsiga, uning kasbiy tayyorgarlik darajasiga bog‘liq. Shu ma’noda, bo‘lajak pedagogika mutaxassislarini tayyorlash metodikasini zamonaviy talablar asosida qayta ko‘rib chiqish, uning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qilish bugungi kundagi eng dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

So‘nggi yillarda ta‘lim paradigmasi tubdan o‘zgardi: bilimga yo‘naltirilgan yondashuv o‘rnini kompetensiyaga yo‘naltirilgan ta‘lim egallamoqda. Bu esa bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashda o‘quv mazmuni, metodlar, shakllar va baholash tizimini yangicha asosda tashkil etishni taqozo etadi. Endilikda pedagog talaba faqat nazariy bilim egasi emas, balki ta‘lim muammolarini tahlil qila oladigan, o‘quv jarayonini loyihalovchi, ta‘lim texnologiyalarini tanlaydigan va o‘z faoliyatini refleksiv baholay oladigan mutaxassis sifatida shakllanishi zarur.

Bundan tashqari, raqamli ta‘lim muhiti, sun‘iy intellekt texnologiyalari, masofaviy o‘qitish shakllarining keng joriy etilishi bo‘lajak pedagogdan mutlaqo yangi kompetensiyalarni talab qilmoqda. Media savodxonlik, raqamli didaktika, onlayn pedagogik dizayn, individual ta‘lim trayektoriyalarini ishlab chiqish bugungi pedagogning ajralmas kasbiy vazifalariga aylanmoqda.

Shu bois ushbu maqolada oliy ta‘limda bo‘lajak pedagogika mutaxassislarini tayyorlash metodikasining hozirgi holati, mavjud muammolari, zamonaviy yondashuvlari va rivojlantirish istiqbollari chuqur tahlil qilinadi hamda ta‘lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-metodik takliflar ilgari suriladi.

Bugungi kunda bo‘lajak mutaxassis nafaqat o‘z kasbini mukammal egallashi, balki kreativ fikrlay olishi, muammolarga tez va samarali moslasha olishi, raqamli texnologiyalardan foydalanishda puxta ko‘nikmaga ega bo‘lishi, mustaqil qarorlar qabul qilishi va global jarayonlarni chuqur tushunishi lozim. Shu nuqtai nazardan, oliy ta‘lim muassasalari zamonaviy kadrlarni tayyorlashda yangi pedagogik yondashuvlarni, innovatsion ta‘lim texnologiyalarini va kompetensiyaviy metodlarni joriy etishni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi.

Bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashning nazariy asoslari

Pedagog mutaxassislarini tayyorlash metodikasi pedagogika, psixologiya, didaktika va ta‘lim menejmenti fanlariga tayanadi. Zamonaviy ta‘lim nazariyasida quyidagi yondashuvlar yetakchi hisoblanadi:

- Kompetensiyaviy yondashuv – ta‘lim natijasini bilim hajmi bilan emas, balki kasbiy faoliyatda qo‘lly olish qobiliyati bilan belgilash;
- Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv – talabani individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish;
- Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv – nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uzviy bog‘lash;

• Integrativ yondashuv – fanlararo bog‘liqlik asosida pedagogik tafakkurni rivojlantirish.

Mazkur yondashuvlar pedagog kadrlar tayyorlash metodikasining ilmiy poydevorini tashkil etadi va o‘quv jarayonining maqsadi, mazmuni, shakli hamda metodlarini belgilab beradi.

Zamonaviy metodik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar

Oliy ta’limda bo‘lajak pedagoglarni tayyorlash jarayonida an’anaviy ma’ruza-uslubdan voz kechilib, interfaol va innovatsion metodlarga ustuvor ahamiyat berilmoqda. Jumladan:

- muammoli ta’lim;
- loyiha asosida o‘qitish;
- keys-stadi texnologiyasi;
- blended learning (aralash ta’lim);
- masofaviy va raqamli ta’lim platformalari.

Bu metodlar talabalarning tanqidiy fikrlashini, kasbiy muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini hamda ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Ayniqsa, pedagogik jarayonga raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bo‘lajak o‘qituvchilarda media savodxonlik, raqamli kompetensiya va innovatsion faoliyatga tayyorlikni shakllantiradi.

Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari

Bo‘lajak pedagogning kasbiy tayyorgarligi quyidagi asosiy komponentlardan iborat:

- nazariy kompetensiya (pedagogik va psixologik bilimlar);
- amaliy kompetensiya (darsni loyihalash, tashkil etish va baholash);
- kommunikativ kompetensiya (o‘quvchi, ota-ona va hamkasblar bilan samarali muloqot);
- refleksiv kompetensiya (o‘z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish);
- innovatsion kompetensiya (yangi metod va texnologiyalarni qo‘llash).

Mazkur kompetensiyalar auditoriya mashg‘ulotlari, mustaqil ta’lim, ilmiy-tadqiqot faoliyati hamda pedagogik amaliyot orqali uzviy shakllantirilishi zarur.

Pedagogik amaliyotning metodik ahamiyati

Pedagogik amaliyot bo‘lajak o‘qituvchini real ta’lim muhitiga moslashtiruvchi asosiy bo‘g‘in hisoblanadi. Amaliyot jarayonida talaba:

- nazariy bilimlarini sinovdan o‘tkazadi;
- darsni rejalashtirish va o‘tkazish tajribasini egallaydi;
- kasbiy muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi;
- pedagogik refleksiyani shakllantiradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, amaliyot yetarli darajada metodik ta’minlanmasa, bo‘lajak pedagogning kasbiy moslashuvi sust kechadi. Shu sababli amaliyotni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish muhim metodik vazifa sanaladi.

Mavjud muammolar va takomillashtirish yo‘llari

Tadqiqot jarayonida quyidagi muammolar aniqlandi:

- nazariya va amaliyot o‘rtasidagi uzilish;
- innovatsion metodlarning yetarli tatbiq etilmasligi;
- raqamli kompetensiyaning sust rivojlanishi;

- metodik ta’minotning eskirganligi.

Yangi zamon mutaxassisini tayyorlash jarayonida asosiy e'tibor talabning shaxsiy rivojlanishiga, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirishga qaratiladi. Ta'lim jarayoni talabning nafaqat nazariy bilimlarni egallashini, balki ularni amaliyotga tatbiq etish, murakkab vaziyatlarni tahlil qilish va innovatsion yechimlar yaratish qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltiriladi. Shu bilan birga, talabalarda axborot bilan ishlash madaniyati, kommunikativ kompetensiyalar, jamoaviy ishlash ko'nikmalari va kasbiy etikani shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot uchun yuqori malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash tizimini tashkil etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasini ta'minlash, bu borada pedagog kadrlarning kasbiy mahoratini uzluksiz rivojlantirib borish uchun ularga qo'shimcha sharoitlar yaratish, ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda bo'lajak pedagogika mutaxassislarini tayyorlash metodikasi jamiyat taraqqiyoti, ilm-fan rivoji hamda ta'lim paradigmasidagi o'zgarishlarga mos holda doimiy takomillashtirib borilishini talab etadi. Zamonaviy pedagog endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini loyihalovchi, boshqaruvchi, tahlil qiluvchi va innovatsion faoliyat subyekti sifatida namoyon bo'lishi lozim.

Tadqiqot natijalari pedagog kadrlar tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlarni uyg'unlashtirish muhimligini ko'rsatdi. Ayniqsa, o'quv fanlari mazmunini kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash, amaliy mashg'ulotlar va pedagogik amaliyotning metodik asoslarini kuchaytirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni tizimli joriy etish bo'lajak pedagoglarda barqaror kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishning hal qiluvchi omili ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, tahlillar pedagoglarni tayyorlashda nazariya va amaliyot o‘rtasidagi uzviylik yetarli darajada ta‘minlanmayotganini ko‘rsatdi. Bu esa bitiruvchilarning real ta‘lim muhitiga moslashuvida muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda. Shu bois ta‘lim jarayonini loyihalashda amaliy yo‘naltirilgan o‘qitish, refleksiv faoliyat, keyslar, loyihaviy ishlar va maktab bilan uzviy hamkorlik mexanizmlarini keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, oliy ta‘limda bo‘ljak pedagogika mutaxassislarini tayyorlash metodikasini takomillashtirish uzluksiz jarayon bo‘lib, u o‘quv dasturlarini modernizatsiyalash, professor-o‘qituvchilarning metodik kompetensiyasini oshirish, raqamli ta‘lim muhitini rivojlantirish hamda pedagogik amaliyotni kompetensiyaviy asosda qayta tashkil etishni taqozo etadi. Ushbu yo‘nalishdagi ilmiy-metodik izlanishlar pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga, natijada esa ta‘lim tizimi samaradorligini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. B.X.Shaymatov, B.S.Abdullaeva, M.Q.Jo‘raev, “Elektr mashinalari”, Buxoro: BMTI, 2022 y.-209 b.
2. M.Q.Jo‘rayev, F.J.Xudoynazarov “Elektr mashinalari” fani taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlari Maqola. Academic Research in Educational Sciences VOLUME 2 | ISSUE 11 | 2021 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723 Directory Indexing of International Research Journals-CiteFactor 2020-21: 0.89 DOI: 10.24412/2181-1385-2021-11-1184-1190
3. Jo‘rayev M. Q. ”Oliy ta‘lim muassasalarining elektr energetika yo‘nalishi talabalariga elektr mashinalari fanini hozirgi kunda o‘qitish tahlili”. Toshkent 2021 1–son 18 bet
4. Jo‘rayev M. Q. “Elektr yuritmalari tezligini rostdash usullari” Ilmiy-nazariy va metodik jurnal Buxoro 2021, № 5 114 bet
5. Development of teaching methods in the field of "electrical machines" using new pedagogical technologies 1Jo‘rayev M. K, 2Husenov D. R, 3Sharopov F.K. International Engineering Journal For Research & Development 584-586 p
6. Jo‘rayev, M. Q., & Xudoynazarov, F. J. (2021). “Elektr mashinalari” fani Taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlari. Academic Research in Educational Sciences, 2(11), 1184-1190. doi:10.24412/2181-1385-2021-11-1184-1190 bet
7. Jurayev Mirjalol Kahramonovich “Software analysis of electric machine science” ISSN:2776-0960 Volume 3, Issue 1 Jan., 2022 143P a g
8. Jo‘rayev Mirjalol Qahramonovich “ELEKTR ENERGIYASINI EKSPLUATSIYA QILISHDA TRANSFORMATORLARNING AHAMIYATI” “PEDAGOGS” international research journal ISSN: 2181-4027_SJIF: 4.995
9. Жўраев М.Қ. Электр юритмалар тезлигини ростлаш усуллари Педагогик маҳорат Илмий-назарий ва методологик журнал Бухоро 2021, №23, 114-118 б,(13.00.02)

10. Jo‘rayev M. Q. Scientific methodical bases of the science of electric machines academia: An International Multidisciplinary Research Journal ISSN: 2249-7137 Vol.12, Issue 09, September 2022 SJIF 2022=8.252 A peer reviewed journal <https://www.indianjournals.com>
11. Jo‘rayev M. Q. Ilmiy konferensiya “Elektr mashinalari fanini o‘qitish didaktik takomillashtirish jihatlari” INTERNATIONAL CONFERENCE ON DEVELOPMENTS IN EDUCATION SCIENCES AND HUMANITIES International scientific-online conference 4nd part, 2-124 pages Part 4 September 29 CANADA <https://zenodo.org/record/7146065>
12. Jo‘rayev M. Q. Ilmiy konferensiya “Elektr mashinalari fani rivojlanish ginezisi va mazmuni” INTERNATIONAL CONFERENCE ON DEVELOPMENTS IN EDUCATION SCIENCES AND HUMANITIES International scientific-online conference 4nd part, 2-124 pages Part 4 September 29 CANADA <https://zenodo.org/record/7146065>
13. Jorayev Mirjalol Kahramonovich OPINIONS OF UZBEK AND FOREIGN SCIENTISTS IN TEACHING THE SCIENCE OF ELECTRIC MACHINES 76-80 British Journal of Global Ecology and Sustainable Development <https://journalzone.org/index.php/bjgesd/article/view/317> ISSN (E): 2754-9291
14. Джураев Мирджалал Кахрамонович, Камалов Камал Малик угли «Синхронные машины», инновационные методы в обучении <http://www.ijaretm.com/> ISSN:2349-0012
15. Jo‘rayev Mirjalol Qahramonovich, Jafarov Sobir Talab o‘g‘li, Nizomov Nozimjon Zafar O‘g‘li, Kamolov Kamol Malik o‘g‘li “Qadoqlash sexidagi qo‘llanilgan elektr yuritmani boshqarish blokini takomillashtirish orqali maxsulot namligini mo‘tadil saqlash” <https://wordlyknowledge.uz/> ISSN : 2181-4341
16. Жўраев М.Қ., Software Analysis of Electric Machine Science, Research Jet Journal of Analysis and Invertions IF-7.6, <https://reserchjet.academiascience.org/index.php/rjai/article/view/414> ISSN 2776-0960
17. Jo‘rayev Mirjalol Qahramonovich, Jafarov Sobir Talab o‘g‘li “Methodology of teaching experimental work, organization of independent work in technical higher education institutions <https://www.eijmr.org/index.php/eijmr/article/view/192>
18. Jo‘rayev, M. Q., Rashidov, H. H., & Murodov, A. O. (2023). Texnika oliy ta‘lim muassalarida fanlarning amaliy ko‘nikmalarni oshirishning qiyosiy tahlillari. Innovative development in educational activities, 2(21), 4–11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10138064>
19. Jo‘rayev Mirjalol Qahramonovich, Po‘latov Bexruz Zafarovich, Ravshanov Abbas Yashin o‘g‘li, Rashidov Hamrozbek Hayotovich International conference pedagogical reforms and their solutions VOLUME1, ISSUE2, 2024 <https://worldlyjournals.com/index.php/PRS/article/view/860>
20. Jo‘rayev Mirjalol Qahramonovich, Rashidov Hamrozbek Hayotovich “Elektrotexnika va elektronika” fanini o‘qitisha zamonaviy pedagogik texnologiyalari tahlili. ISSN 2181-4341. VOLUME 8, ISSUE 2, MARCH, 2024 <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/1312>